

Nr 159.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1931 kl. 1/2 1 e. m.

Memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om omorganisation av gymnastiska centralinstitutet.

(2:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 20 februari 1931 dagtecknad proposition, nr 133, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att, bland annat, förklara sig icke hava något att erinra mot de i nämnda statsrådsprotokoll angivna huvudgrunderna för en successiv omorganisation från och med ingången av budgetåret 1932/1933 av gymnastiska centralinstitutet.

I nämnda statsrådsprotokoll hade departementschefen i fråga om inträdesfordringarna vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet anfört huvudsakligen följande:

»Det är egentligen tre spørsmål, som under den förda diskussionen kommit att träda i förgrunden, nämligen dels det från flera håll uppställda kravet på studentexamen, ja, till och med en kvalificerad sådan, såsom inträdesfordran för samtliga elever, både manliga och kvinnliga, dels önskemålet om bibehållandet av s. k. normalskolekompetens såsom inträdesfordran för kvinnliga elever, dels ock önskemålet, att folkskollärarexamen skulle berättiga till inträde vid gymnastiska centralinstitutet.

När det för mig gällt att taga ståndpunkt till här förevarande spørsmål, hava följande synpunkter måst upptagas till bedömande. Å ena sidan gäller det att hålla inträdesfordringarna så pass höga, att undervisningen vid det omorganiserade gymnastiska centralinstitutet verkligen kan hållas på en önskvärd nivå och lämna erforderliga resultat inom den relativt begränsade tid, som står till buds. Å andra sidan få ej inträdesfordringarna ställas högre än nödvändigt, för att ej utbildningen onödigtvis skall fördyras. I detta hänseende har särskilt uppmärksamheten fästs på vådorna av ett fördyrande av sjukgymnastutbildningen, vilket kunde befaras medföra ökade kostnader för sjukgymnastisk vård. Slutligen har det för mig stått som ett önskemål att i görligaste mån undvika att i större omfattning rubba de inträdesfordringar för manliga och kvinnliga elever, som hittills förefunnits vid gym-

nastiska centralinstitutet. De nu gällande inträdesfordringarna hava, såvitt erfarenheten utvisat, varit ägnade att tillföra gymnastiska centralinstitutet ett gott och för sin blivande verksamhet lämpat elevmaterial.

I fråga om de civila manliga eleverna har studentexamen — såsom ju var att vänta — varit regel, om än dispenser härifrån understundom meddelats. Beträffande de kvinnliga eleverna har antalet inträdessökande med studentexamen visserligen kraftigt ökats under senare år men uppgår ännu ej till en tredjedel av de inträdessökande.

Vid en granskning av de framkomna förslagen har jag funnit mig böra för närvarande — och till dess att större erfarenhet hunnit vinnas — ifrågasätta ett upptagande av det av överstyrelsen framförda kravet på minst vitsordet godkänd i studentexamen eller efterprövning enligt sedvanliga bestämmelser till denna examen — latin- eller reallinje — i vart och ett av ämnena fysik, kemi samt biologi med hälsolära, ävensom kunskaper i matematik, motsvarande godkänt vitsord i detta ämne vid flyttning till näst högsta ringen.

Vad de civila manliga eleverna beträffar, saknar jag anledning att — med de undantag till vilka jag omedelbart återkommer — ifrågasätta någon ändring av nu gällande bestämmelser angående fordran på avlagd studentexamen såsom ett krav, vilket bör i regel uppställas i fråga om inträde vid gymnastiska centralinstitutet, dock med iakttagande av en såsom jag nyss antytt kvalificerad sådan examen.

För att tillgodose kraven på allmänbildning, språkkunskaper o. s. v. har hittills för de kvinnliga eleverna s. k. normalskolekompetens ansetts tillräcklig. Jag har icke funnit mig övertygad om nödvändigheten att för närvarande frångå denna bestämmelse — som dock visat sig kunna leda till ett tillfredsställande resultat — i annan mån än att jag ifrågasätter väsentligt ökade kunskapsfordringar i vissa naturvetenskapliga ämnen.

I fråga om önskemålet att uppställa avlagd folkskollärarexamen såsom berättigande till inträde vid gymnastiska centralinstitutet finner jag skäl tala för en åtgärd i detta syfte, och har jag för avsikt att ytterligare överväga frågan härom. Vidare synes det mig önskvärt, att möjligheter hållas öppna att genom ett väl avvägt dispensförfarande tillförsäkra gymnastiska centralinstitutet sådana elever, som — utan att helt uppfylla de uppställda kunskapsfordringarna — visa en synnerlig håg och fallenhet för gymnastiklärar- eller sjukgymnastyrket. Jag vill vidare erinra om, att en viss minimiålder givetvis bör uppställas såsom fordran på inträde vid institutet.

De militära eleverna vid gymnastiska centralinstitutet skulle vid ett bifall till det av mig framlagda förslaget uttagas i kommandoväg. Då det — såsom jämväl 1927 års sakkunniga framhållit — skall ankomma på de militära myndigheterna att efter försvarsväsendets behov verkställa dessa kommanderingar, beröras här förevarande elever icke av frågan om inträdesfordringarna.

1927 års sakkunniga hava vid framläggandet av sitt förslag om inträdesfordringar utgått från att jämväl de privata legitimerade gymnastikinstituten skulle åläggas att i detta hänseende ställa sig till efterrättelse samma föreskrifter som föreslogos skola gälla för gymnastiska centralinstitutet. Till denna de sakkunnigas uppfattning vill jag i princip uttala min anslutning.»

I en inom första kammaren av herr W. Björck i ämnet väckt motion (I: 225) hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i de föreslagna inträdesvillkoren till gymnastiska centralinstitutet, att enahanda fordringar uppställas för manlig och för kvinnlig elev.

I sitt utlåtande nr 127 i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition jämte fem i ämnet väckta motioner hade utskottet (å sid. 43—44 i utlåtandet) anfört följande i fråga om inträdesfordringarna vid gymnastiska centralinstitutet:

»Departementschefen har i fråga om inträdesfordringarna icke ifrågasatt annan ändring i nu gällande bestämmelser än att för manliga elever — fränsett de militära — skulle gälla, att deras studentexamen skulle vara på visst sätt kvalificerad; godkänt vitsord skulle nämligen fordras i vart och ett av ämnena fysik, kemi samt biologi med hälsolära, varjämte skulle fordras kunskaper i matematik, motsvarande godkänt vitsord i detta ämne vid flyttning till näst högsta ringen; för kvinnliga elever skulle liksom hittills fordras allenast s. k. normalskolekompetens, dock med väsentligt ökade kunskapsfordringar i vissa naturvetenskapliga ämnen. Vidare har departementschefen funnit skäl tala för ett av 1924 års sakkunniga framställt förslag, att även avlagd folkskollärarexamen skulle berättiga till inträde vid centralinstitutet.

I motionen I:225 har, i överensstämmelse med vad i sådant hänseende påkallats av 1924 och 1927 års sakkunniga, yrkats, att enahanda inträdesfordringar måtte gälla för manliga och kvinnliga elever. Därvid har motionären funnit studentexamen mest önskvärd såsom inträdesfordran men såsom ett alternativ anvisat den utvägen att för inträde kräva avlagd realexamen, kompletterad med vitsord enligt fordringarna för studentexamen i ämnena fysik, kemi samt biologi och hälsolära, ävensom kunskaper i matematik, motsvarande godkänt vitsord i detta ämne vid flyttning till gymnasiets näst högsta ring.

Utskottet vill icke förneka, att åtskilligt talar för uppställandet av lika inträdesfordringar för män och kvinnor. Att kräva studentexamen även för kvinnor skulle dock innebära en höjning av fordringarna, som skulle kunna hindra många lämpliga elever att vinna tillträde till institutet. Å andra sidan utgör motionärens alternativa förslag beträffande realexamen en ännu oprövad lösning, som utskottet, med hänsyn till att den ej varit föremål för närmare övervägande av de sakkunniga myndigheterna, icke kan tillråda. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra stanna för Kungl.

Maj:ts förslag, som dock får anses innebära en förbättring av de hittills gällande bestämmelserna så till vida, att enligt detsamma fordringarna i de naturvetenskapliga ämnena skulle skärpas.

Att folkskollärarexamen får berättiga till inträde vid institutet synes utskottet önskvärt med hänsyn till folkskolans behov av facklärare i gymnastik; dock har utskottet med detta uttalande icke velat föregripa det ytterligare övervägande i denna sak, departementschefen ställt i utsikt.»

Beträffande, bland annat, utskottets yttrande rörande inträdesfordringarna, hade vid utlåtagandet fogats vissa reservationer.

Sålunda hade herr *Lindblad* m. fl. ansett att yttrandet i denna del bort hava följande lydelse:

»Departementschefen har — — — — — vid centralinstitutet.

I motionen — — — — — högsta ring.

Utskottet anser, att inga bärande skäl blivit anförda för att bibehålla den nuvarande ordningen med olika inträdesvillkor för män och kvinnor. Den hittillsvarande olikheten har möjligen tidigare kunnat försvaras, innan tillträdet till statsläroverken för kvinnor underlättats, på sätt som skett genom 1927 års skolreform. Numera kunna ur denna synpunkt icke möta några betänkligheter att även för kvinnor uppställa kravet på avlagd studentexamen. Att över lag sänka fordringarna, på sätt motionären alternativt ifrågasatt, kan utskottet icke tillråda, så mycket mindre som utskottet, enligt vad som av det ovan sagda framgår, ej är benäget att tillmötesgå yrkandet på en utökning av utbildningstiden för gymnastiklärare.

Utskottet finner alltså, att ur rättvisans synpunkt och med hänsyn till den enhetliga utbildningsuppgift, som efter omorganisationen skulle tillkomma institutet, inträdesfordringarna böra göras lika för manliga och kvinnliga elever, samt att härvid såsom villkor bör uppställas studentexamen. Att denna dessutom, såsom departementschefen uttalat, bör vara på visst sätt kvalificerad synes utskottet lämpligt.

Utskottet vill tillägga, att införandet av studentexamen såsom inträdesvillkor även för kvinnliga elever icke i realiteten kommer att för dessa elever innebära någon mera genomgripande förändring, då, enligt vad utskottet inhämtat, det under de senare åren på grund av konkurrensen blivit allt vanligare, att de antagna kvinnliga eleverna kunnat åberopa denna examensmerit.

Att folkskollärarexamen — — — — — i utsikt.»

Vidare hade herrar *Hammar skjöld* och *Holmgren* anfört, att de beträffande inträdesfordringarna till gymnastiska centralinstitutet instämt med nyss omnämnda reservanter.

Slutligen hade herrar *Strindlund* och *Wigforss* anfört, att de ansett, att utskottet i frågan om inträdesfordringar till gymnastiska centralinstitutet bort tillstyrka bifall till det i motion I: 225 gjorda yrkandet, att enahanda fordringar uppställas för manlig och för kvinnlig elev.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren godkänt utskottets hemställan, under det att andra kammaren godkänt utskottets hemställan ävensom dess motivering med den ändring, att det stycke å sidan 44, som börjar med orden »utskottet vill icke» och slutar med orden »ämnena skulle skärpas» utbyts mot följande:

»Utskottet anser, att inga bärande skäl blivit anförda för att bibehålla den nuvarande ordningen med olika inträdesvillkor för män och kvinnor. Den hittillsvarande olikheten har möjligen tidigare kunnat försvaras, innan tillträdet till statsläroverken för kvinnor underlättats, på sätt som skett genom 1927 års skolreform. Utskottet finner alltså, att ur rättvisans synpunkt och med hänsyn till den utbildningsuppgift, som efter omorganisationen skulle tillkomma institutet, inträdesfordringarna böra göras lika för manliga och kvinnliga elever.

Vid överbägandet av frågan om omfattningen av dessa fordringar har utskottet ansett, att de skäl, som föranlett departementschefen att för de kvinnliga eleverna uppställa krav på s. k. normalskolekompetens med viss komplettering, tala för att tillräcklig anledning icke föreligger att upprätthålla fordran på studentexamen, så mycket mindre som ett dylikt krav icke uppställts för befordran till gymnastiklärartjänst vid allmänt läroverk. På sätt motionären alternativt påyrkat, synes det alltså vara tillfyllest att såsom inträdesvillkor uppställa realexamen med enahanda komplettering, som av departementschefen förutsatts för kvinnliga aspiranter med normalskolekompetens. Genom en dylik avvägning av inträdesfordringarna bibehållas jämväl dessa senare vid sin nuvarande rätt att vinna inträde vid institutet.»

Den skiljaktighet, som sålunda förefinnes mellan kamrarnas ifrågavarande beslut, synes kunna sammanjämkas på sådant sätt, att båda kamrarna, med frånträdande av sina berörda beslut, uttala sig för att frågan om inträdesfordringarna vid gymnastiska centralinstitutet göres till föremål för Kungl. Maj:ts förnyade överbägande för att framdeles prövas av riksdagen.

Utskottets
yttrande.

Under återopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen, vardera kammaren med frånträdande av sitt tidigare i förevarande ämne fattade beslut, nu måtte besluta, att i utskottets motivering det stycke å sid. 44, som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »skulle skärpas», utbytes mot följande:

»Utskottet anser sig icke nu kunna taga ställning till frågan om inträdesfordringarna vid gymnastiska centralinstitutet. Detta spörsmål torde böra av Kungl. Maj:t tagas under förnyat överbägande för att framdeles underställas riksdagens prövning.»

Stockholm den 21 maj 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *O. Bergqvist*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *J. G. Walles*, *P. A. Bergström*, *C. A. Carlsson* i Gävle, *I. Hj. E. Pauli*, *A. Thelin* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *P. M. Olsson* i Blädinge, *E. J. Wigforss*, *B. F:son Holmgren*, *E. G. E. Eriksson* i Stockholm, *J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp, *A. Danielsson*, *P. C. Jonsson* i Eskilstuna, *F. V. Sandwall* och *G. H. Svensson* i Grönvik.

Reservation:

av herrar *Bergström*, *Björck*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Wigforss*, *Eriksson* i Stockholm, *Olofsson* i Digernäs, *Jonsson* i Eskilstuna och *Svensson* i Grönvik.
